

Notitie beroepscompetentieprofielen mbo bedrijfsadministratie

Inleiding

Op de site van de ECABO kunnen voor mbo bedrijfsadministratie de volgende beroepscompetentieprofielen worden gedownload (situatie 18-04-2004):

- 1- Bedrijfsadministratief medewerker (versie 1, 13-01-2004)
- 2- Boekhoudkundig medewerker (versie 1, 13-01-2004)
- 3- Administrateur (versie 1, 13-01-2004)
- 4- Assistent Accountant (versie 1, 19-2-2004)

In een beroepscompetentieprofiel (BCP) worden ondermeer de kerntaken, de kernopgaven en de beroepscompetenties van een vakvolwassen beroepsbeoefenaar beschreven.

Een kwalificatieprofiel (KP) is gericht op een beginnend beroepsbeoefenaar. Een kwalificatieprofiel is gebaseerd op één of meer beroepscompetentieprofielen, burgerschapscompetenties, leercompetenties en eventuele overige brondocumenten. De kern van een kwalificatieprofiel wordt vastgesteld door de minister en deze vormt vervolgens het kader voor de programmering van opleidingen en voor de examinering. Deze kwalificatieprofielen zouden december 2004 gereed moeten zijn.

De beroepscompetentieprofielen geven een eerste zicht op wat er in kwalificatieprofielen aan kerntaken, kernopgaven en beroepscompetenties te verwachten valt. In deze notitie komen de volgende 3 punten aan de orde:

- 1- Smalle beroepsomschrijvingen
- 2- Inhoudelijk lege competenties
- 3- Werkplekken verschillen sterk per bedrijf

1- Smalle beroepsomschrijvingen

a- Alleen financieel administratieve beroepscompetenties

De BCP's van de bedrijfsadministratief medewerker, de boekhoudkundig medewerker, de administrateur en de assistent accountant zijn uitsluitend gericht op de financiële administratie van een bedrijf. Bij de administrateur gaat het bijvoorbeeld om dagboeken, subadministraties, periodieke verslaglegging en aangifte omzetbelasting.

Steeds meer bedrijven werken echter met geïntegreerde administratieve softwarepakketten. Bij deze pakketten vormen het financiële pakket, het inkoop-/voorraad pakket en het orderadministratie pakket één geheel. Bij een geïntegreerde administratie behoeven er geen inkoop- en verkoopfacturen meer gecodeerd en ingevoerd te worden in het financiële pakket. Bestellingen en orders worden in de loop van het administratieve proces omgezet in "goederenontvangsten" en "goederenuitgiften", die weer worden omgezet in inkoop- en verkoopfacturen, die weer worden omgezet in boekingen. Niet het kunnen coderen en invoeren van inkoop- en verkoopfacturen staat dan centraal, maar het kunnen invoeren en "omzetten" van bestellingen en orders.

Bij de BCP's wordt wel gesproken van het boeken van voorraadmutaties in het voorraadboek, maar het invoeren van bestellingen en orders wordt niet genoemd. Daarmee beperken de BCP's zich dus tot een klassieke financiële administratie en hoe realistisch is dat nog? Daarbij komt dat administratieve leerlingen in de praktijk op allerlei afdelingen van een administratie terecht komen en niet alleen maar op een financiële afdeling.

b- Smalle omschrijving financieel administratieve beroepscompetenties

Kan een bedrijfsadministratief medewerker geen gecodeerde kasstaat invoeren in het kasboek?

Kunnen een bedrijfsadministratief medewerker en een boekhoudkundig medewerker geen gecodeerde memoriaalstukken invoeren in het memoriaal?

Waarom zou het invoeren van gecodeerde boekingsstukken moeten stoppen bij bepaalde dagboeken? Van alle medewerkers kan toch gevraagd worden gecodeerde boekingsstukken in te voeren in een boekhoudpakket? Dat is toch prima te doen voor een ieder?

Competentieprofielen worden mede van elkaar afgegrensd door het al dan niet werken met bepaalde dagboeken. Dat maakt geen praktische indruk.

Moet een boekhoudkundig medewerker niet ook (een beperkt aantal) boekingen in het memoriaal kunnen maken? Moet de boekhoudkundig medewerker in vergelijking met de bedrijfsadministratief medewerker niet duidelijk iets meer kunnen? Is anders het verschil met de bedrijfsadministratief medewerker niet te klein en het verschil met de administrateur niet te groot?

Is het echt zo dat de bedrijfsadministratief medewerker, de boekhoudkundig medewerker en de administrateur geen enkele bedrijfseconomische beroepscompetentie behoeven te beheersen? Moeten zij geen verschillende kostensoorten kunnen onderscheiden? Krijgen zij nooit te maken met het opstellen van en/of het werken met een kostprijs(berekening)? Is het kunnen lezen/beoordelen van een balans vanuit een financieringsperspectief niet meer gewenst? Voor projecten als mini-ondernemingen e.d. zijn deze vaardigheden toch juist vereist? Moeten deze projecten worden afgeschaft?

Moet een administrateur niet in staat zijn – al dan niet op basis van aangeleverde gegevens - een nieuwe boekhouding in te voeren? De administrateur is toch iemand die de hele boekhouding moet kunnen overzien, dan moet hij toch ook op de hoogte zijn van alle instellingen van een boekhoudpakket? Hij moet die toch kunnen bijstellen?

Voert een administrateur geen (aangeleverde) loonboekingen in? Moet een administrateur niet op zijn minst enkele basisbegrippen met betrekking tot de lonen beheersen?

Bij de trends/innovaties en bij de kerntaken wordt gesteld dat de markt steeds meer waarde toekent aan het werken met boekhoudkundige pakketten, spreadsheets en speciale applicaties. Maar (de beheersing van) spreadsheets en speciale applicaties worden bij de afzonderlijke beroepscompetenties niet meer genoemd, zodat het raden geblazen is óf, waar en in welke mate men deze bij de verschillende beroepscompetenties nog moet beheersen. Ook wordt bij de trends/innovaties gesproken van het oprukken van het Engels in de Nederlandse samenleving. Engelstalige handleidingen/software en Engelstalige bedrijven in Nederland nemen toe. Prima, maar bij de beroepscompetenties valt daarvan niets terug te vinden.

De voorgaande alinea's geven een duidelijke lijn aan. De beroepscompetenties worden eerst beperkt tot financieel administratieve beroepscompetenties en vervolgens worden deze financieel administratieve beroepscompetenties ook nog eens keer zo smal mogelijk beschreven. Alle vaardigheden die de leerlingen een wat breder bedrijfsadministratief inzicht zouden kunnen geven worden direct consequent afgekapt. Die vaardigheden zijn immers niet direct gerelateerd aan de **KERN**taken van het beroep.

Dat kan waar zijn, maar dit afkappen is zo rigoureuus gedaan dat men zich gaat afvragen of de verschillende BCP's nog wel een representatief beeld geven van de veelzijdige administratieve beroepspraktijk.

2. Inhoudelijk lege beroepscompetenties

De bedrijfsadministratief medewerker houdt zich - onder begeleiding - bezig met de urenadministratie, de voorraadadministratie en (de boekingen van) debiteuren, crediteuren en bank. De boekhoudkundig medewerker werkt zelfstandig en doet daar (de routine boekingen van) de kas nog bij. Welke theoretische kennis heb je daar nu voor nodig? Je zou kunnen stellen dat deze medewerkers helemaal niets hoeven te weten van boekhouden. Het coderen en invoeren van inkoopfacturen, verkoopfacturen, bankafschriften en kasstukken kent maar een beperkt aantal variaties. Dit coderen en invoeren valt ook nog wel te leren aan iemand zonder enige boekhoudkundige kennis. Basisbegrippen als balans en winst-en-verliesrekening komen in de dagelijkse arbeidspraktijk van een bedrijfsadministratief medewerker en een boekhoudkundig medewerker volgens de beroepscompetenties niet voor. Theorie, die niet direct praktisch relevant is? Dat hoeft/mag niet meer bij het competentie onderwijs. Dus zou je kunnen stellen dat een volledige cursus basiskennis boekhouden overbodig is als je kijkt naar de gevraagde vaardigheden. Is dit nu inderdaad de bedoeling?

De administrateur en de assistent accountant moeten met alle dagboeken kunnen werken. Zij moeten dus in beginsel alle voorkomende boekingen kunnen maken. Maar hoever gaat dat? Moeten zij werkelijk elk feit kunnen boeken, voor elke mogelijke situatie voor elk bedrijf? Je zou kunnen stellen van wel, want er wordt inhoudelijk helemaal niets gesteld over welke boekingsfeiten zij wel of niet moeten kunnen invoeren. Is dit nu inderdaad de bedoeling?

En dan nog het volgende. Zelfs voor een eenvoudige competentie als "debiteurenadministratie" is het niet duidelijk wat daar inhoudelijk precies toe behoort. Rabat? Betalingskorting? Kredietbeperking? Statiegeld? Cadeaubonnen en zegels? Verkoopcontracten?

Het ontbreken van enige inhoudelijke aanduiding van de beroepscompetenties leidt tot grote onduidelijkheden met betrekking tot benodigde achtergrondkennis (vaardigheden en houdingen). Dit stelt de onderwijsinstellingen voor de taak dit - naar eigen goeddunke - maar een beetje te gaan invullen. Eén BCP zou zo tot sterk verschillende opleidingen kunnen leiden bij verschillende ROC's. Je kunt immers de competenties inhoudelijk heel beperkt, maar ook heel uitgebreid gaan "invullen".

Conclusie

Er moet in de kwalificatieprofielen enige aanduiding komen van de voor de beroepscompetenties benodigde achtergrondkennis (vaardigheden en houdingen). Of zoals de FEC stelde in haar publicatie: Competenties meten, hoe werkt dat?? (juni 2003, pag. 17): *Vervolgens wordt bepaald welke kennis aan de competenties moet worden toegevoegd, zodat gegarandeerd wordt dat de opleiding ook voldoet aan de achterliggende theoretische kennis en de opleiding landelijk vergelijkbaar is en aan de standardeisen voldoet.*

3. Werkplekken verschillen sterk per bedrijf

De administraties van ziekenhuizen, grootwinkelbedrijven, uitzendbureaus, gemeenten, hotels, groothandelsbedrijven en productiebedrijven hebben allemaal hun eigen administratieve eigenaardigheden, zij werken allemaal met verschillende (speciaal ontwikkelde) software en zij hanteren allemaal hun eigen standaardroutines.

In de BCP's van de bedrijfsadministratief medewerker, de boekhoudkundig medewerker en de administrateur wordt niet gewezen op deze diversiteit in de beroepspraktijk. Het komt niet naar voren bij de beroepscompetenties en het ontbreekt bij de beschrijving van de beroepscontext.

Maar de bedrijfsadministratief medewerker, de boekhoudkundig medewerker en de administrateur moeten wel enigszins worden voorbereid op die diversiteit. Daarom zou een leerling al tijdens zijn opleiding moeten leren werken met enkele verschillende typen administraties, met enkele verschillende standaardprocedures en met enkele verschillende softwarepakketten.

Samenvattend

1.

Het is wenselijk dat bij het opstellen van de kwalificatieprofielen de kerntaken, kernopgaven en de beroepscompetenties uit de BCP's in diverse opzichten nog wat "bijgemengd" worden met wat "minder kernachtige taken". Dit opdat er opleidingen tot stand komen die opleiden tot wat bredere basisvaardigheden.

Ook de afgrenzing van de activiteiten van de boekhoudkundig medewerker ten opzichte van de bedrijfsadministratief medewerker en de administrateur oogt problematisch. Het verschil lijkt ten opzichte van de bedrijfsadministratief medewerker te klein en ten opzichte van de administrateur te groot (ervan uitgaande dat van de administrateur nog iets meer verwacht mag worden).

2.

Er moet echt meer duidelijkheid komen over wat er nu inhoudelijk nog wel en nog niet tot een bepaald(e) beroep(sopleiding) behoort. Welke achtergrondkennis (vaardigheden, houdingen) acht men noodzakelijk voor het beheersen van de verschillende competenties? Als dit niet centraal wordt aangeduid dreigt er een volkomen chaotisch geheel van opleidingen bij de verschillende ROC's te ontstaan.

3.

Bij de BCP's van de bedrijfsadministratief medewerker, de boekhoudkundig medewerker en de administrateur moet op de een of andere manier worden opgenomen dat medewerkers competent moeten zijn voor verschillende typen bedrijven. Ofwel dat de context van hun werkzaamheden sterk kan verschillen.

In de kwalificatieprofielen kan dan worden opgenomen dat leerlingen al tijdens hun opleiding moeten leren werken met enkele verschillende typen administraties, met enkele verschillende standaardprocedures en met enkele verschillende softwarepakketten.